

«O nouă perspectivă a proceselor de integrare Europeană a Moldovei și Ucrainei: aspectul juridic», conferința internațională științifico-practică (2016 ; Chișinău). O nouă perspectivă a proceselor de integrare Europeană a Moldovei și Ucrainei: aspectul juridic : Materialele conferinței internaționale științifico-practice, 25-26 martie 2016 / com. org.: V. Bujor. – Chișinău : S. n., 2016 (Tipogr. «Cetea de Sus»). – 292 p.

Antetit.: Inst. de Cercetări Juridice și Politice al Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Univ. Slavonă. – Texte : lb. rom., engl., ucr. și alte lb. străine. – Bibliogr. la sfârșitul art. – 500 ex.

COMITETUL ORGANIZATORIC AL CONFERINTEI:

Președinte:

V. Bujor – doctor în drept, profesor, Președintele Institutului de Științe Penale și Criminologie Aplicată

Membrii comitetului organizatoric:

I. Guceac – doctor habilitat în drept, profesor, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, vice-președinte al Academiei de Științe a Moldovei; *Iu. Frunze* – doctor în drept, decanul facultății de drept al Universității Slavone; *V. Cușnir* – doctor habilitat în drept, profesor, director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei; *Gh. Costachi* – doctor habilitat în drept, profesor, cercetător științific principal al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei; *V. Cerba* – doctor în drept, prorector al Universității Europene din Moldova; *V. Guțuleac* – doctor în drept, profesor, șef catedră Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată; *L. Arsene* – redactor șef al revistei științifice de drept «Jurnalul Juridic Național: teorie și practică».

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ПРОБЛЕМ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Білоус В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Від початку 2015 р. Європейський Союз потерпає від найбільшої з часів Другої світової війни міграційної кризи (Refugee crisis). Так, за даними європейського прикордонного агентства Frontex, загальна кількість нелегальних мігрантів, які прибули до ЄС того року, перевищила 1,2 млн осіб. А згідно зі статистичними даними Міжнародної організації з міграції станом на 16 березня 2016 р. від початку поточного року до Європи морем додатково прибуло ще 154 886 мігрантів та біженців [1]. До кінця ж 2020 р. тільки до Федеративної Республіки Німеччина прогнозується прибуття ще 3,6 млн біженців [2]. Міністр з питань економічного співробітництва та розвитку ФРН Г. Мюллер вважає, що Європу і Німеччину очікує нова, ще більша хвиля біженців з країн Африки та Близького Сходу. «Тільки десять відсотків біженців з Іраку та Сирії прибули до Європи», – заявив політик. На його думку, від восьми до десяти мільйонів осіб ще на шляху до Європи [3].

Під час панельної дискусії «Від міграції до інтеграції» (From Migration to Integration), яка відбулася 20 січня 2016 р. в рамках Всесвітнього економічного форуму у м. Давосі, глави урядів Швеції та Сербії С. Льовен і О. Вучич відзначили той факт, що більшість мігрантів використовують країни Південної та Центральної Європи як транзитні, намагаючись потрапити, в першу чергу, до Швеції чи Німеччини. Адже в цих державах встановлені одні з найбільш високих соціальних стандартів в ЄС. Під час дискусії також піднімалося питання злочинності, рівень якої зріс в Європі у зв'язку з напливом мігрантів. Зокрема, учасники обговорили напади на жінок, які сталися у новорічну ніч в ряді міст Німеччини, Швеції та Голландії. Проблема інтеграції вихідців з Африки та Близького Сходу в європейському суспільстві учасники дискусії визнали однією з найбільш серйозних у комплексі проблем, викликаних масовою міграцією. Усі учасники дискусії погодилися з тим, що зупинити міграційні процеси в сучасному світі неможливо, але контролювати та регулювати їх необхідно [4]. Адже тільки цього року під час спроби потрапити до ЄС морем 467 мігрантів потонули або пропали безвісти [1]. Близько ж 143 тис осіб з числа 1,1 млн тих, що успішно мігрували в минулому році до ФРН, після первинної реєстрації зникли з поля зору міграційних відомств [5]. Європол уже розшукує 10 тисяч несупроводжуваних старшими дітей-біженців, які зникли після прибуття до Європи і могли потрапити до рук торговців людьми [6].

За повідомленням глави Європолу Р. Уенрайта, доходи злочинних організацій від переправлення мігрантів до європейських країн у 2015 р. сягнули \$3-6 млрд і вже наближаються до доходів від торгівлі наркотиками. Не менш вражаючою є й кількість осіб, залучених до злочинної діяльності: Європолом уста-

новлено 10,7 тис. підозрюваних, які сприяли нелегальній міграції, – від виготовлювачів фальшивих паспортів до таксистів, які перевозять людей через кордон [7]. Це дає обґрунтовані підстави вести мову про те, що істотне ускладнення переміщення неконтрольованих потоків нелегальних мігрантів так званим балканським маршрутом [8] може призвести до переорієнтування зусиль міграційної мафії на прокладення нових або підвищення пропускнуої можливості вже налагоджених транзитних коридорів через країни Східної та Північної Європи. Відтак вироблення спільної з країнами ЄС міграційної політики крім гуманітарної та економічної складових повинно включати нові підходи до ефективного вирішення криміналістичної складової цієї проблеми всіма країнами європейського континенту.

У контексті викладеного варто відзначити, що з метою створення необхідних умов для запровадження безвізового режиму поїздок громадян України до держав – членів Європейського Союзу Рада національної безпеки і оборони України доручила: 1) Кабінету Міністрів України забезпечити схвалення концепції створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства та затвердження плану заходів щодо її реалізації; 2) Міністерству внутрішніх справ України організувати разом з іншими заінтересованими державними органами роботу, у разі потреби підготувати і внести в установленому порядку пропозиції щодо забезпечення: технічних можливостей доступу до баз даних Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу в пунктах пропуску через державний кордон України; посилення інституційної спроможності відповідних підрозділів Державної міграційної служби України щодо протидії нелегальній міграції, налагодження ефективного співробітництва з державами – членами ЄС у зазначеній сфері на міжвідомчому рівні; створення віртуального контактного аналітичного центру та бази даних про міграційні процеси для забезпечення обміну інформацією та моніторингу ситуації у сфері міграції [9].

Нещодавно ухвалена Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України основною метою реформування та розвитку цього сектору проголошує формування та підтримання спроможностей, що дасть змогу гарантовано забезпечити адекватне і гнучке реагування на весь спектр загроз національній безпеці України, раціонально використовуючи наявні у держави можливості і ресурси. Для досягнення цієї мети заплановано реалізувати комплекс завдань, які полягають, зокрема, й у забезпеченні ефективного контролю за міграційними процесами, дієвої боротьби з нелегальною міграцією, сприяння запровадженню безвізового режиму з Європейським Союзом.

Концепцією визначено, що метою розвитку Міністерства внутрішніх справ України на сучасному етапі є його становлення як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики, зокрема, у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, а також біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів. А розвиток Державної міграційної служби України планується здійснити, зокрема, шляхом підвищення ефективності реалізації державної політики у сферах міг-

рації, зокрема, протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів у два етапи: 1) до кінця 2017 р. і 2) до завершення 2020 р. Для досягнення мети на першому з них передбачається: здійснити низку заходів, у т.ч., реалізувати Концепцію здійснення першочергових заходів з реформування ДМС України; привести національну правову базу й процедурні практики у відповідність із міжнародними стандартами, забезпечити виконання зобов'язань у рамках лібералізації візового режиму з ЄС; створити єдину захищену систему електронного документообігу з уніфікованими базами даних; впровадити сучасний інструмент електронної ідентифікації особи – паспорт громадянина України у формі картки; забезпечити оперативний доступ ДМС України до наявних державних та єдиних реєстрів, інших інформаційних баз, що перебувають у власності держави, або підприємств, установ та організацій з метою проведення ідентифікації; надати доступ до електронного ідентифікаційного сервісу ДМС України державним органам; розробити нові сервіси та інтегрувати паспорт громадянина України у формі картки з іншими ініціативами електронного управління; забезпечити розвиток каналів доступу до нових сервісів та способів електронної ідентифікації тощо [10].

Цілковито підтримуючи запропоноване, не можна визнати обґрунтованим фактичне відкладення Концепцією майже на п'ять років (до кінця 2020 року) таких давно назрілих заходів, як: удосконалення механізмів залучення громадських інституцій, наукових кіл, міжнародних організацій до контролю за діяльністю з формування та реалізації міграційної політики; розроблення нової моделі ідентифікації особи і перевірки даних та запровадження нового, надійного процесу менеджменту встановлення ідентичності (починаючи з відбору даних до первинної ідентифікації і видачі документів); створення Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами; забезпечення подальшої розбудови інфраструктури Єдиного державного демографічного реєстру та створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства.

Вже сьогодні гостре невдоволення вітчизняної ІТ-спільноти викликає тривале зволікання Верховної Ради України з прийняттям проекту Закону «Про електронні довірчі послуги» (реєстр. № 2544а від 31.08.2015 р.), без якого впровадження паспорта громадянина України у формі картки як сучасного інструменту електронної ідентифікації особи (процедури використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно вказують на фізичну особу) залишається декларативним. А створення сучасної національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, розбудова інфраструктури Єдиного державного демографічного реєстру і розроблення нової моделі ідентифікації особи без упровадження запропонованої нами державної геномної (генетичної) реєстрації не відповідає реаліям часу й актуальному рівню розвитку науково-технічного прогресу (докладніше див.: [11; 12]).

Література:

1. Від початку року до Європи морем прибуло майже 155 тис. мігрантів – МОМ [Електронний ресурс] // Європейська Правда. – 2016, 18 березня. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua>.
2. Regierung erwartet 3,6 Millionen Flüchtlinge bis 2020 [Електронний ресурс] // Sueddeutsche. – 2016, 24. Februar – Режим доступу: <http://www.sueddeutsche.de>.
3. В уряді Німеччини прогнозують збільшення напливу біженців [Електронний ресурс] // Європейська Правда. – 2016, 10 січня. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua>.
4. У Давосі обговорили проблему біженців [Електронний ресурс] // Дзеркало Тижня. – 2016, 21 січня. – Режим доступу: <http://dt.ua>.
5. СМИ: В ФРГ исчезли 143 000 зарегистрированных беженцев [Електронний ресурс] // Deutsche Welle. – 2016, 26 лютого. – Режим доступу: <http://www.dw.com>.
6. Townsend M. 10,000 refugee children are missing, says Europol [Електронний ресурс] // Theguardian. – 2016, 30 січня. – Режим доступу: <http://www.theguardian.com>.
7. McDonald-Gibson Ch. Refugee crisis: Human traffickers 'netted up to £4bn last year' [Електронний ресурс] // Independent. – 2016, 17 січня. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk>.
8. Саммит ЕС – Турция: «Балканский маршрут» закрыт не будет [Електронний ресурс] // Deutsche Welle. – 2016, 8 березня. – Режим доступу: <http://www.dw.com>.
9. Про додаткові заходи щодо запровадження безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом: Рішення РНБО від 20.07.2015 р., введено в дію Указом Президента України від 18.08.2015 р. № 478/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4782015-19335>.
10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» Указ Президента України від 14.03.2016 р. №92/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
11. Білоус В. В. Законодавче забезпечення генетичної ідентифікації в Україні: проблеми теорії і практики криміналістики [Текст] // Право і суспільство. – 2015. – № 5–2 ч. 3. – С. 216–224.
12. Білоус В. В. Про впровадження державної геномної реєстрації в Україні [Текст] // Науковий вісник Херсонського державного університету. «Серія юридичні науки». – 2015. – Вип. 4. Т. 3. – С. 89–95.